

СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА СЪВРЕМЕННИТЕ МЕТОДИ НА ОБУЧЕНИЕ ПО ЧУЖД ЕЗИК НА СТУДЕНТИТЕ В МГУ "СВ.ИВАН РИЛСКИ" – II ЕТАП

Милена Първанова¹, Моника Христова², Венета Ангелова³

^{1, 2, 3} Минно-геоложки университет "Св. Иван Рилски", 1700 София

РЕЗЮМЕ. Настоящият доклад представлява продължение на разработка в областта на методиката на чуждоезиковото обучение във ВУЗ. Основна цел на авторския колектив е да се осигурят условия за приложение на съвременни интерактивни методи на преподаване на чужд език МГУ. Визират се и съответните помощни средства за осъществяването на тази цел: мултимедийни средства за обучение, специализирани речници, помагала, учебници. Прилага се анкетен метод на студентите за проверка на резултатите от проекта. Обобщените резултати са обсъдени в отчета. Изследването е новаторско за катедрата.

CREATING CONDITIONS FOR APPLYING CONTEMPORARY METHODS OF FOREIGN LANGUAGE TEACHING TO STUDENTS AT THE UNIVERSITY OF MINING AND GEOLOGY "ST. IVAN RILSKI" – STAGE TWO

Milena Purvanova¹, Monika Hristova², Veneta Angelova³

^{1, 2, 3} University of Mining and Geology "St. Ivan Rilski", 1700 Sofia

ABSTRACT: This paper is a continuation of our work in the area of the methods of foreign language teaching in higher educational institutions. The main objective of the authors' team is to provide conditions for applying contemporary interactive methods of teaching foreign languages at the University of Mining and Geology. The appropriate means and resources for attaining this goal are outlined: multimedia, ESP dictionaries, manuals, books. The results of the project are checked by employing the questionnaire method. The paper discusses the generalised results of the inquiry among students. This is an innovative approach on the part of the Department of Foreign Languages.

В съвременното общество става все по-наложително доброто владение на чужд език за професионалната и личностна реализация. В този смисъл е необходимо създаването на подходящи условия, а от особена важност и наличие на съответната база и материали, за осигуряване на съвременна и адекватна на нуждите на обучаемите подготовка. Изхождайки от това положение, и във втората част на проекта необходимостта от попълването с традиционни помагала продължава да бъде наш приоритет. С оглед на нашите общи цели, а именно повишаване на качеството на образование и на продукта, предлаган от ВУЗ-а, обаче, е от съществена важност да се концентрираме върху въвеждането на най-нови методи на обучение, което важи и за обучението по чужд език.

Целта на съвременното чуждоезиково обучение е да се даде възможност на обучаемия да придобие знания и умения, които в края на курса на обучение да може да самооцени, като формулира постигнатите резултати под формата на изречения от следния тип: *"Мога да изпълня съответната задача на чужд език в рамките на професионалните ми задължения на работното място"*. Това означава, че обучението трябва да е насочено към постигане на чуждоезикови знания, свързани със съответната специфична специалност и следователно да е задължително ориентирано към изпълнението на

конкретни езикови задачи в точно определени ситуации от професионалното ежедневие.

Обучението по чужд език в МГУ "Св.Иван Рилски" застъпва както граматика и обща лексика, така и работа с техническа литература, свързана с изучаваните специалности. Поради големия брой студенти, които искат да изучават английски език, след провеждане на входен тест, обучаемите биват разделяни на нива, съответстващи на тяхната подготовка до момента, докато по останалите езици – руски, френски и немски, има общи групи. Отделни общи групи по английски език се оформят и по специалностите "КТИД", "ГГИ", "СУ" и "ГГПТТ".

За да отговори на съвременните изисквания, през 2005/6 година в МГУ беше реализиран проект за осъвременяване на обучението по чужд език и подобряване на материалната база, необходима за постигането на тази цел. Това беше първият проект на кат."Чужди езици" и неговата основна цел беше осигуряване на условия за приложение на съвременни методи на чуждоезиковото обучение в МГУ. Той беше финансиран по линия на НИР към МГУ с 1200 лв., които бяха целево усвоени със закупуването на компютърна конфигурация, монитор, ДВД плеър и една част от необходимите учебници и речници. Поради морално остарялата техника, се оказа, че закупеното ДВД не може да бъде използвано пълноценно.

Липсата на подходяща аудио- и видеотехника възпрепятства прилагането на съвременните методи в обучението на студентите за развитие на техните комуникативни умения и уменията им за слушане и разбиране на текст на чужд език. За частично справяне с проблема, през учебната 2007/2008 г. бяха закупени три нови касетофона за осигуряване на работата с аудио-материали, която е изключително важна за развитие на едно от чуждоезиковите умения - това за слушане - и като цяло за ефективното овладяване на чужд език. Равносметката, обаче, не е много оптимистична, предвид факта, че през всеки семестър по едно и също време се обучават по 6, 7 и дори 8 групи студенти. С оглед на това считаме, че и занапред трябва да продължи работата ни по осигуряване на база за ефективно, съвременно и конкурентноспособно обучение по чужд език. Със закупуването на многофункционално устройство целим да бъде дооскомплектована необходимата ни апаратура за актуализиране и активно и ефективно използване на наличната база данни, което е предпоставка за мотивиране на студентите за участие в учебния процес, а от друга страна създава необходимата среда и умение за работа с такава техника.

Основната цел на настоящия проект е осигуряване на условия за приложение на съвременни методи на чуждоезиковото обучение в МГУ. Тя се постига чрез решаването на следните конкретни задачи:

- непрекъснато усъвършенстване на организацията на учебния процес и повишаване на ефективността от него;
- мотивиране на студентите за активно участие в учебния процес;
- изготвяне на нови тестове за проверка знанията на студентите;
- придобиване на широкопрофилна квалификация от завършващите млади специалисти с оглед успешната им професионална реализация.

По настоящия проект ни беше предоставен бюджет, възлизащ на 3500,00 лв. От тях бяха усвоени 3499,77 лв. Закупени са необходимите съвременни учебници за обучение на студенти и в горните две нива ("средно напреднали" и "напреднали"), където студентите са с особено изяви интереси и нужди от актуално и съвременно обучение, насочено не само към придобиване на знания и умения тясно в областта на образованието, но и към запознаване с и въвеждане на нови модели на поведение и културни икони, станали неотменна част от живота ни след присъединяването ни към Европейския съюз. Закупени бяха и така необходими речници за работа с техническа литература: „Англо-български политехнически речник“, „Българо-английски политехнически речник“ и „Английско-български минно-геоложки речник“. При всяко чуждоезиково обучение речниците са основни помагала, без които е немислимо провеждането на ефективен учебен процес. В случая се касае не само за количествено увеличаване на наличния набор от речници, а и за създаване на необходимата среда и умение за работа с тях. Закупени бяха лазерно мултифункционално устройство (принтер, скенер, копирна машина) и телевизор, които ще подпомогнат работата на преподавателите при осигуряване на съвременно

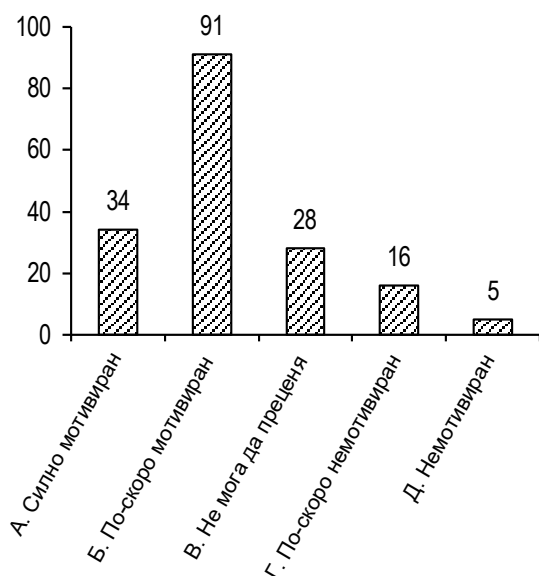
чуждоезиково обучение. Разработени бяха нови входящи тестове по английски език за оценяване на знанията на новоприетите студенти и разпределянето им по нива. В процеса на преподаване се разработват нови лексикални и граматически упражнения за повишаване на капацитета на обучаемите за слушане и разбиране на научен текст на чужд език. Неотменна част от учебния процес е и проверката на знанията, тъй като съвременните начини и методи на проверка на знанията са освен всичко друго и средства за обучение, а не просто и само за проверка. С оглед на това имаме в наличност грижливо поддържана база данни, при която тестовете се съхраняват и осъвременяват всяка година. Ползването ѝ при организирането на учебния процес води до подобряване на тестовата култура и съответния начин на мислене, организация, целенасоченост и бързина на мисленето на обучаемите.

Разработени бяха две анкети: входна - за оценяване на специфичните нужди и очаквания на студентите от чуждоезиковото им обучение, и изходяща - за да се прецени в каква степен обучението отговаря на очакванията на обучаемите и дали успешно се доразвиват наличните до момента знания. Групите по английски език се сформираха по-късно поради входящите тестове и разпределянето по нива и беше решено двете анкети да се обединят и да се проведат през последната седмица на семестъра, за да се обхванат изцяло всички студенти, и бакалаври, и магистранти, изучаващи чужд език. Тъй като отчетният период по настоящия проект изтича през м. декември 2008 г., проведохме анкетата по-рано от желаното. Бяха събрани 178 анонимно попълнени от студенти анкети, които бяха обработени и обобщени от работния колектив по проекта и с активната помощ от страна на инж. М. Кичева. Всички преподаватели от катедрата също бяха запознати с резултатите от анкетата.

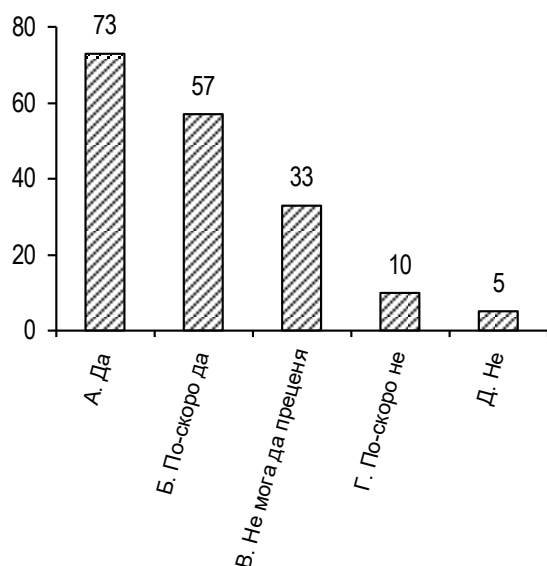
Първоначално студентите трябваше да определят степента си на мотивация за изучаване на чужд език в началото на курса. На този въпрос са отговорили 174 от студентите, като близо 72% посочват, че са силно или по-скоро мотивирани да изучават дисциплината „Чужд език“ – виж фиг. 1.

На следващия въпрос, „Повиши ли се Вашият интерес към дисциплината „Чужд език“ по време на изучаването ѝ?“, са отговорили всички 178 студенти, предали попълнена анкета. 50 от тях посочват, че интересът им се е повишил, а 23 - че „по-скоро не се е повишил“.

На въпроса дали съдържанието на учебната дисциплина е актуално, 73% от отговорилите 178 студента смятат, че тя е напълно актуална или е по-скоро актуална. Едва 8% са на мнение, че съдържанието на преподавания материал по чужд език е по-скоро неактуално или пък е напълно неактуално – виж фиг. 2.

Фиг. 1. Степен на мотивация в началото на курса

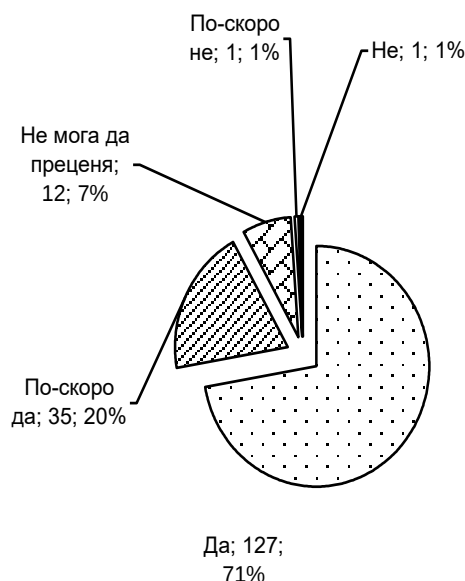

Фиг. 2. Актуално ли е съдържанието на учебната дисциплина?

На въпроса „Изложението на преподавателя ясно и разбираемо ли е за студентите?“ са отговорили 176 студента от общо 178 попълнили анкетата. 123 студента (над 89% от анкетираните) са на мнение, че изложението е напълно разбираемо; за 35 от тях то е по-скоро разбираемо; 12 студента не могат да преценят; за 6-ма изложението на преподавателя е по-скоро неразбираемо.

По отношение на готовността на преподавателя да прекъсне изложението си, за да отговори на студентски въпроси и да проведе дискусия, студентите са оценили положително преподавателския състав и 163-ма (над 91%) са посочили, че преподавателите винаги или в повечето случаи са готови да дискутират поставените проблеми. 9-ма не могат да преценят, двама считат, че преподавателят по-скоро няма желание за дискусия, и само един дава негативен отговор на въпроса (175 отговора от 178 попълнени анкети).

По отношение на удовлетвореността на студентите от отговорите, които са получили, на въпросите, зададени към преподавателя, отново значителната част посочват, че са доволни или по-скоро доволни от получения отговор – общо 91%. Процентът на неудовлетворените е много малък – 2% - виж фиг. 3:

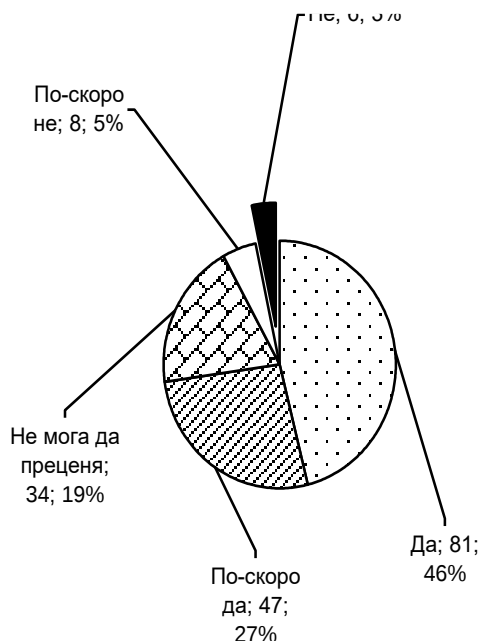

Фиг. 3. Доволни ли сте от получените отговори на Вашите въпроси?

Сравнително голям процент от студентите смятат, че изцяло или до известна степен преподавателите успяват да обвържат учебното съдържание с практически примери – общо 73%. Едва 8% от тях са на мнение, че учебният материал няма никаква или почти никаква връзка с реалността (176 отговора от 178 попълнени анкети) – виж фиг. 4.

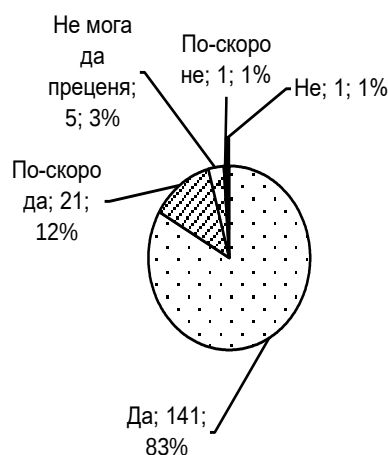
По отношение на ключови моменти в учебното съдържание по чуждоезиково обучение (виж фиг. 5), студентите проявяват най-голямо желание за присъствието на повече упражнения, свързани с развиването на умения за говорене на чужд език – 48% от тях смятат, че в учебната програма трябва да се набляга повече на това умение. На следваща позиция са избрани упражненията за слушане и разбиране на текстове – 17% от студентите биха искали повече да имат възможност да слушат различни текстове на чужд език с цел подобряване на техните умения за разбиране на чужда реч. Граматическите упражнения (13%) и преводът на специализирани текстове (12%) са с почти равни предпочитания сред студентите. На последна позиция са упражненията, свързани с развиване на уменията за писмено изразяване на чужд език – едва 10% от студентите биха искали да има повече такива упражнения в учебната програма. Отговорите са повече от броя на анкетите (203), защото част от студентите са изразили няколко предпочитания. За да отговорим на нуждите на студентите за реализация в динамична комуникативна среда, през втория семестър ще бъдат

подготвени повече упражнения, свързани с развиване на уменията за говорене на чужд език, а благодарение на закупената по този и по предишния проект техника

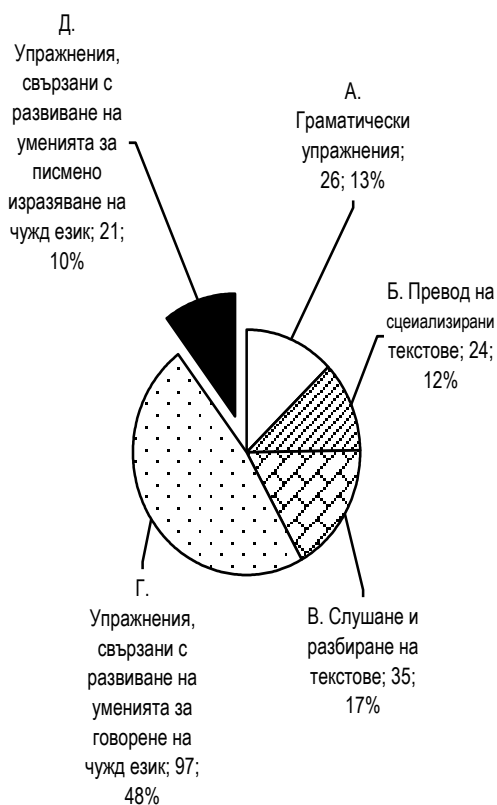

Фиг. 4. Обвързано ли е учебното съдържание с практически примери от реалността и професията?

95% от студентите смятат, че отношението на преподавателите към студентите е изцяло или почти напълно учтиво и колегиално (169 отговора от 178 попълнени анкети). Само двама студенти смятат, че преподавателят не е колегиален с тях – виж фиг. 6:

Фиг. 6. Учтиво и колегиално ли е отношението на преподавателя към студентите?

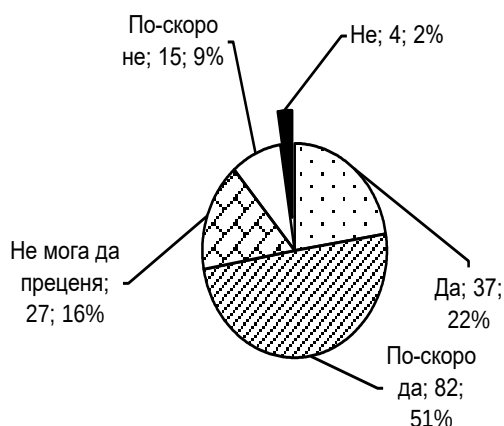

Фиг. 5. Какво бихте искали да присъства повече в учебния процес? (телевизор и ДВД) ще бъдат проведени и специализирани занятия за слушане и разбиране на текстове на съответния чужд език.

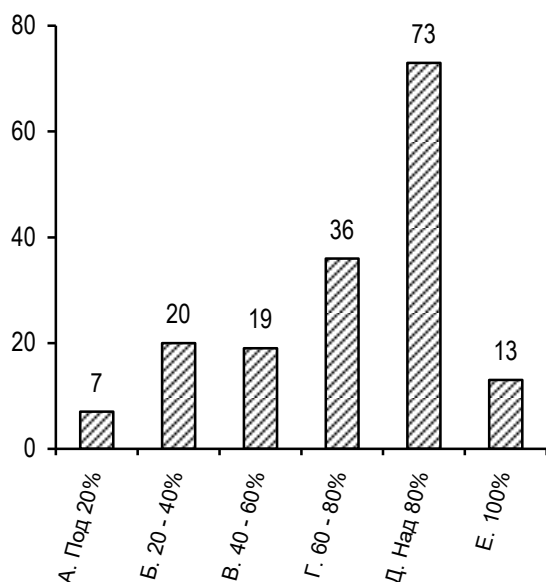
Относно отношението на студентите към преподавателя, мненията са доста по-разнопосочни – 22% смятат, че са учтиви и колегиални спрямо преподавателите, 51% смятат, че донякъде са учтиви и колегиални, 16% - не могат да преценят, а 11% са на мнение, че не са учтиви и колегиални (165 отговора от 178 анкети) – виж фиг. 7.

В анкетата включихме и въпроси, касаещи личната преценка на всеки студент по отношение посещаемостта му на занятията по чужд език и по отношение на активността му по време на посетенията занятия, т.е. участието му в различните дейности при преподаване и затвърждаване на учебния материал в час. Отговорите по отношение на присъствието (фиг.8) са доста интересни: като общо присъствие 73-ма студента са посочили над 80% присъствие, а 13 дори са отговорили, че имат 100% присъствие на занятия. Обезпокояващ е броят на студентите (16%), посочили ниска посещаемост на занятията по чужд език до момента на провеждане на анкетата: 7 човека са посетили под 20% от занятията, а 20 студента – между 20 и 40% от часовете. Именно към тях трябва да са насочени бъдещите ни усилия за мотивиране на младежите да изучават чужд език. По отношение на активността на студентите в час (фиг.9) 59

В анкетата бяха включени и въпроси, целящи преценка на междуличностните отношения в колектива преподавател ↔ обучаем от гледна точка на обучаемите.

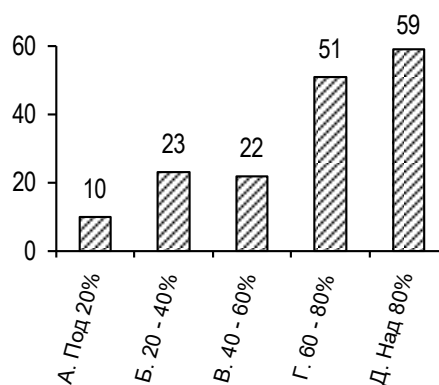

Фиг. 7. А на студентите към преподавателя?

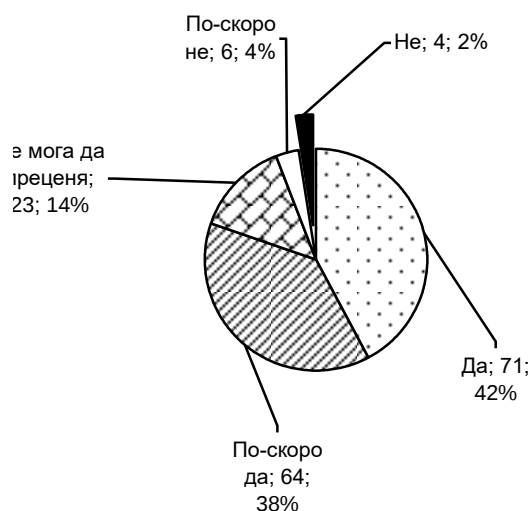
Фиг. 8. Какво е присъствието Ви на занятия по тази дисциплина до момента?

младежи са посочили, че са над 80% активни по време на занятията по чужд език, което е почти 1/3 от броя на анкетираните. 51 човека оценяват собственото си участие в езиковите дейности в час между 60 и 80%. Общият брой на много активните в час е 110 студента от отговорилите на този въпрос 165 анкетирани. Съотношението би могло да ни успокои, освен ако нямаме по-високи цели като преподаватели (например, да постигнем над 80% активност на всички присъстващи в час), или пък ако не допуснем, че една част от анкетираните не са разбрали правилно двата въпроса и не са дали вярна самооценка. Почти равен е броят на онези студенти, които са посочили, че са активни между 40 и 60% (226р.) и между 20 и 40% (236р.). 10 студента дори оценяват участието си в час на по-малко от 20%.

Фиг. 9. Какво е личното Ви присъствие по време на занятия по тази дисциплина?

Студентите дадоха преценка и на рационалното използване на учебното време. По-голямата част от студентите (80%) смятат, че учебното време изцяло или почти изцяло се използва рационално. 6% смятат, че не се използва напълно рационално, а 14% не могат да преценят (168 отговора от 178 анкети) – виж фиг. 10:

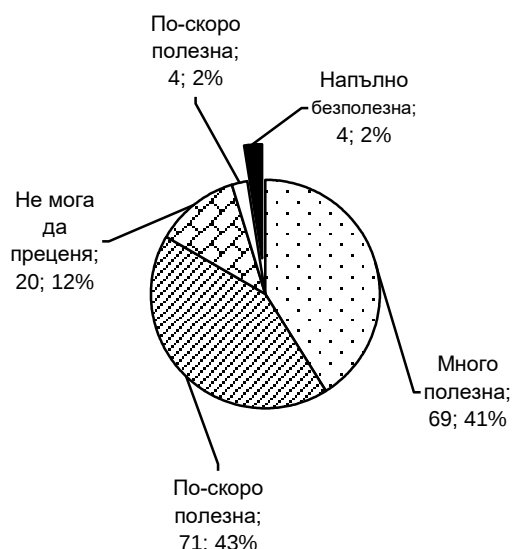

Фиг. 10. Рационално ли се използва учебното време?

Мотивацията си на за изучаване на чужд език студентите илюстрираха с отговори на въпроса „Как оценявате ползата от дисциплината „Чужд език?““. 84% от студентите считат изучаването на чужд език като много полезна или доста полезна дисциплина. Осем от студентите са на мнение, че тази дисциплина е безполезна и не биха искали да я изучават (168 отговора от 178 анкети), което съвпада и с броя на съвсем слабо посещаващите часове по тази дисциплина – виж фиг. 11.

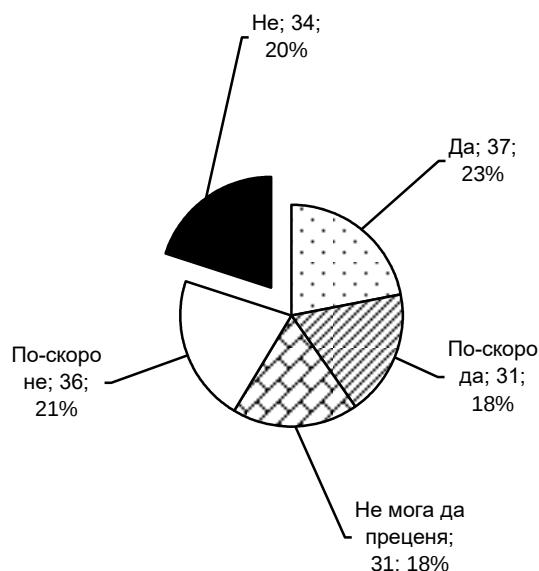
Мненията по отношение на заложените часове за изучаване на чужд език (фиг. 12) са равномерно разпределени. 41% смятат, че часовете са достатъчни,

41% са на обратното мнение и биха искали да имат

Фиг. 11. Как оценявате ползата от тази дисциплина?

повече часове по чужд език, 18% не могат да преценят дали биха искали да изучават повече часове съответния чужд език.

Фиг. 12. Достатъчни ли са заложените в учебния план часове за изучаване на чужд език?

Резултатите от анкетата сочат, че мнозинството от студентите са мотивирани да изучават чужд език, доволни са от начина на преподаване и от отношението. Достойнството на разработката е, че такова проучване не е правено от много дълъг период в секцията ни и макар и да няма 100% обхват на изучаващите чужд език студенти през настоящата учебна година, дава обща представа за

Препоръчана за публикуване
от катедра "Чужди езици", МГУ

нагласите на курсистите по отношение на специфичните нужди и очаквания на студентите от чуждоезиковото им обучение и дали успешно се доразвиват наличните до момента знания. Работният колектив би могъл да продължи с изследванията и в бъдеще и да направи ново проучване, покриващо всички обучаеми.

С реализирането на този проект бяха постигнати следните резултати:

- чуждоезиково обучение, съответстващо на нуждите и интересите на студентите и съобразено със съвременните тенденции в областта на образованието;
- повишени комуникативни умения на обучаемите на съответния чужд език;
- развит капацитет за работа с техническа литература и работа със специализирани речници;
- развити възможности на обучаемите за слушане и разбиране на научен текст на чужд език;
- наличие и използване на интерактивни и атрактивни материали, свързани със съвременната методика за обучение по чужд език.

Чрез реализирането на проекта се повишава качеството на преподаване на чужд език и се предлагат съвременни, интерактивни методи на обучение в МГУ "Св.Иван Рилски". Използването на модерните методи на обучение като аудио-визуални материали, ролеви игри, тестове с отворени и затворени въпроси допринася за привличане на интереса на обучаемите към предлагания материал и осигурява тяхното активно участие. С подобряването на материалната база се дава възможност и за разработването на материали, които студентите могат да ползват и при реализацията си на трудовия пазар след завършването на висшето си образование – изготвянето на различни видове писма, боравене с текстове от различен характер и по-специално с техническа литература по изучаваната специалност и т.н. Това води до повишаване на ефективността на преподавателската дейност по чуждоезиково обучение в МГУ "Св.Иван Рилски".

Публикации по темата на проекта

- Ангелова, В., М. Христова, Д. Манова, В. Паничкова, 2005. Създаване на условия за приложение на съвременните методи на обучение по чужд език на студентите в МГУ "Св.Иван Рилски", *Известия на Хуманитарния департамент*, том V, Хуманитарен департамент, МГУ "Св.Иван Рилски", С., 61-63.
- Първанова, М., М. Христова, В. Ангелова, 2008. Създаване на условия за приложение на съвременните методи на обучение по чужд език на студентите в МГУ "Св.Иван Рилски", *Известия на Хуманитарния департамент*, том VIII, Хуманитарен департамент, МГУ "Св.Иван Рилски", С., 75-79.